

Y Gwir Anrhydeddus Alun Cairns AS
Ysgrifennydd Gwladol Cymru
1 Caspian Point
Ffordd Caspian
Bae Caerdydd
CF10 4DQ

21 Mehefin 2016

Annwyl Alun

Mesur Cymru

Rwy'n ysgrifennu atoch yn dilyn ein cyfarfod ar 19 Mai a chyflwyniad Mesur Cymru wedi hynny.

Rwy'n croesawu'r camau sydd wedi'u cymryd i wella'r Mesur. Fodd bynnag, mae llawer o waith i'w wneud arno eto i sicrhau y gall ddarparu setliad mwy parhaol.

Yn y llythyr hwn rwy'n amlinellu fy asesiad cychwynnol o'r Mesur ac rwy'n tynnu sylw at nifer o bryderon y mae angen rhoi sylw iddynt. Rwy'n siŵr y bydd rhagor o bwyntiau yn codi wrth i'r broses graffu ddechrau yn y Senedd ac yn y Cynulliad.

Rwyf wedi ei gwneud yn flaenoriaeth bod y Cynulliad yn sefydlu pwyllgor i fod yn gyfrifol am graffu ar Fesur Cymru. Gobeithiaf y gellir mynd i'r afael ag unrhyw bryderon a godir gan y pwyllgor, a gennyf innau fel Llywydd, drwy drafodaeth gyson ac adeiladol.

Mae'n anochel y byddwn yn anghytuno ar ambell beth, fel y confensiwn bod y Senedd yn deddfu ar faterion datganoledig, a byddaf yn parhau i fynd ar drywydd y rheini drwy ddulliau eraill.

Croesewir gohebiaeth yn Gymraeg neu Saesneg / We welcome correspondence in Welsh or English

Yr amserlen ar gyfer y Mesur

Mae Mesur Cymru yn ddarn sylweddol o gyfraith gyfansoddiadol a fydd yn ailwampio datganoli yng Nghymru. Fe wyddoch hefyd, wrth gwrs, fod yn rhaid i'r Cynulliad roi ei gydsyniad cyn y gall Senedd y DU basio'r Mesur. Gan gofio hynny, a'r ffaith bod lle eto i'w wella'n sylweddol, rwy'n pryderu mai dim ond dau ddiwrnod sydd wedi'u neilltuo i gyfnod pwyllgor y Mesur.

Rhaid i amserlen seneddol y Mesur sicrhau bod digon o amser wedi'i neilltuo i sicrhau y gall y Senedd drafod materion a godir gan Lywodraeth Cymru a'r Cynulliad Cenedlaethol yn drwyadl. Er mwyn gwneud hynny, da o beth fyddai gohirio'r cyfnod pwyllgor tan ar ôl toriad yr haf, felly rwy'n gofyn ichi ailystyried hyn.

Yr wythnos hon, sefydlwyd y Pwyllgor Materion Cyfansoddiadol a Deddfwriaethol. Hefyd, mae meysydd pwysig yn y Mesur a fydd o ddiddordeb i bwyllgorau pwnc eraill, ond nid yw'r rheini'n debygol o gyfarfod cyn mis Gorffennaf. Mae'n hanfodol bod yr amserlen seneddol yn ystyried hyn fel y gellir craffu'n drwyadl ar y Mesur pwysig hwn, a darparu setliad mwy parhaol.

Y profion ar gyfer cymhwysedd deddfwriaethol

Rwy'n croesawu'r camau sydd wedi'u cymryd tuag at sicrhau model mwy ymarferol o gadw pwerau'n ôl, yn enwedig cael gwared ar y prawf angenrheidrwydd o ran cyfraith breifat a chyfraith trosedd. Fodd bynnag, o ran y cyfyngiad ar gyfraith trosedd (paragraff 4 o'r Atodlen newydd 7B sydd i'w mewnosod yn Neddf Llywodraeth Cymru 2006), erys nifer o bryderon, gan gynnwys natur benagored y categorïau o droseddau na chaiff y Cynulliad eu haddasu. Gallai'r ffaith y caiff y Senedd ychwanegu at y troseddau ym mhob un o'r categorïau hynny ar unrhyw adeg olygu i bob pwrpas y byddai cymhwysedd y Cynulliad yn cael ei newid yn rheolaidd. Mae'n wir y byddai'n rhaid cael cydsyniad y Cynulliad i wneud newid o'r fath, ond ofnaf na fyddai Adran Llywodraeth y DU sy'n gyfrifol am gyfiawnder troseddol yn effro i hynny, ac y gallai Mesurau Seneddol gael eu cyflwyno a'u pasio heb fod y gweithdrefnau priodol ar gyfer ymgynghori ag awdurdodau datganoledig Cymru wedi eu dilyn. Felly, mae darpariaethau fel y rhain yn peryglu eglurder y setliad, ac yn peryglu'i ddidwylledd hefyd.

Un agwedd arall ar y cyfyngiad ar gyfraith trosedd sy'n fy mhryderu yw'r gwaharddiad ar allu'r Cynulliad i addasu'r gyfraith am y canlynol: "sentences and other orders and disposals in respect of defendants in criminal proceedings". Gallai hyn, yn fy marn i, gael ei ddehongli fel darn sy'n atal y Cynulliad rhag pennu dedfrydau lleiaf neu uchaf ar gyfer y troseddau y mae'n eu creu, a rhag addasu'r

dedfrydau ar gyfer troseddau sy'n bodoli eisoes. Byddai cyfyngiad o'r fath yn gam mawr yn ôl o gymhwysedd presennol y Cynulliad ac ni fyddai'n briodol. Hyderaf nad dyna fwriad y ddarpariaeth. Rwy'n siŵr y gall ein swyddogion gydweithio i sicrhau bod cwmpas y gwaharddiad yn dderbyniol ac yn glir.

Mae'r gwaharddiad llwyr ar ddeddfu mewn unrhyw fodd sy'n "ymwneud â" mater a gadwyd yn ôl, heb unrhyw gymhwysedd ategol fel yr hyn sydd gan y Cynulliad eisoes o dan adran 108(5) o Ddeddf Llywodraeth Cymru 2006, hefyd yn parhau'n bryder difrifol. Rwy'n deall bod y gwaith o ddrafftio'r Mesur yn adlewyrchu Deddf yr Alban 1998, ac rwy'n derbyn hynny. Fodd bynnag, bydd y setliad yn yr Alban yn dal i fod yn ehangach o lawer na setliad Cymru ar ôl Deddf Cymru, yn bennaf oherwydd nad oes braidd dim llyffethair ar allu Senedd yr Alban i wneud cyfraith sifil a throsedd ar gyfer yr Alban. Y gwahaniaeth hwnnw yng nghwmpas y cymhwysedd "craidd" sy'n cyfiawnhau cymhwysedd ategol cyfyngedig i Gymru.

Byddwn yn croesawu trafodaethau pellach â chi am sut y gellir mynd i'r afael â'r materion hyn, fel bod y ddeddfwriaeth yn glir ac yn ymarferol.

Awdurdodaeth gyfreithiol benodol

Mae pwrpas ac effaith y darpariaethau sy'n cydnabod cyfraith Cymru yn aneglur, ac nid oes iddynt unrhyw ddiben gyfreithiol amlwg. Fy marn i yw mai sefydlu awdurdodaeth gyfreithiol benodol yw'r ateb gyfreithiol symlaf i sicrhau ffin glir ar gyfer cyfreithiau Cymru. Rwy'n cydnabod bod y gwelliannau i'r profion cymhwysedd deddfwriaethol yn rhoi mwy o eglurder ynghylch gallu'r Cynulliad i ddeddfu ar faterion troseddol a sifil a'r meysydd lle mae Llywodraeth y DU yn awyddus i sicrhau cysondeb yng nghyfreithiau Cymru a Lloegr. Fodd bynnag, o ystyried bod y corff o gyfraith Gymreig ar gynnydd, nid wyf yn ystyried bod gwerth mewn darpariaeth sy'n cyfeirio'n benodol at un awdurdodaeth.

Asesiadau effaith cyfiawnder

Fe wyddoch, mae'n siŵr, fod yn rhaid i'r Cynulliad, yn unol â'i Reolau Sefydlog, gyhoeddi asesiad o gostau Mesurau'r Cynulliad. Felly, mae cynnwys gofyniad pellach ar y mater penodol hwn yn gwbl ddiangen ac yn groes i egwyddor bwysig i mi - sy'n egwyddor y gwn eich bod yn awyddus i'w pharchu - sef y dylai'r Cynulliad gael y pŵer i benderfynu ar ei faterion a'i weithdrefnau ei hun.

Byddai'n fwy priodol bod trafodaethau manwl ar faterion o'r fath yn cael eu cynnal drwy ddulliau rhynglywodraethol ffurfiol a bod Llywodraeth Cymru yn mynd i'r afael â chostau cyfiawnder yn briodol yn y Memorandwm Esboniadol.

Cymalau Cadw

Dywedodd eich rhagflaenydd ei fod wedi “rhoi cyfarwyddyd i swyddogion yn Swyddfa Cymru i weithio ar restr o gymalau cadw gyda chydweithwyr o’r Cabinet, er mwyn gweld lle y gellir lleihau’r nifer o gymalau cadw a symleiddio’r rhestr.” Mae'r rhestr o gymalau cadw yn dal i fod yn helaeth ac yn gymhleth, heb unrhyw egwyddorion arweiniol, clir. Mae'n anodd asesu i ba raddau y bu lleihad a symleiddio. Byddai'n ddefnyddiol pe gallech nodi beth sydd wedi newid a sut.

Mae nifer fawr o gymalau cadw wedi'u llunio drwy gyfeirio at “bwnc” rhannau o Ddeddfau eraill. Roedd y maes hwn yn peri pryder i'r Pwyllgor Materion Cyfansoddiadol a Deddfwriaethol. Mae'r dull hwn o ddrafftio yn gwneud y Mesur yn fwy cymhleth fyth ac yn cynyddu'r ansicrwydd ynghylch hyd a lled cymhwysedd deddfwriaethol y Cynulliad.

Cydsyniadau Llywodraeth y DU

Bu rhywfaint o gynnydd o ran lleihau'r cyfyngiadau a osodwyd ar y Cynulliad o gymharu â'r Mesur drafft, ac mae hynny i'w groesawu. Fodd bynnag, mae'r darpariaethau sy'n ymwneud â chydsyniadau yn dal i fod yn gymhleth a maith. Maent i'w cael mewn amryw fannau yn y Mesur, gan ychwanegu at ei gymhlethdod.

Rwy'n pryderu fod y Mesur yn dal i amddifadu'r Cynulliad o'r gallu i ddileu neu addasu swyddogaethau cydamserol Gweinidogion y DU, hyd yn oed pan fo gwneud hynny yn atodol neu ganlyniadol. Byddai hyn yn gyfystyr â cham yn ôl o ran cymhwysedd presennol y Cynulliad a byddai, i bob pwrpas, yn gwrthdroi penderfyniad y Goruchaf Lys yn achos Deddf Is-ddeddfau Llywodraeth Leol (Cymru) 2012.

Mae'r gofynion ar gyfer cael cydsyniad Llywodraeth y DU i'r Cynulliad roi neu osod swyddogaethau ar "awdurdodau a gedwir yn ôl", dileu neu addasu eu swyddogaethau, newid eu cyfansoddiadau neu roi, gosod, addasu neu ddileu swyddogaethau sydd i'w harfer yn benodol mewn perthynas ag “awdurdodau a gedwir yn ôl” hefyd yn gyfystyr â cham yn ôl o ran y cymhwysedd presennol.

Awdurdodau Cyhoeddus Cymru

Mae'r Mesur yn cynnwys rhestr o "awdurdodau cyhoeddus Cymru", y bydd gan y Cynulliad gymhwysedd ar eu cyfer heb fod angen cydsyniad Llywodraeth y DU. Mae nifer o sefydliadau nad ydynt ar y rhestr hon y dylid eu cynnwys. Rwyf wedi

gofyn i'm swyddogion anfon manylion y sefydliadau sydd wedi'u hepgor at eich swyddfa.

Darpariaethau ariannol

Rwy'n croesawu'r cynnydd a wnaed i ddatganoli cymhwysedd o ran cyllid, atebolrwydd ac archwilio. Fodd bynnag, mae sawl mater heb ei ddatrys o ran manylion y darpariaethau hyn, sy'n destun trafodaethau parhaus gyda'ch swyddogion.

Mater o bwys mawr yn y cyswllt hwn yw y dylai'r Mesur gynnwys amddiffyniad bod yn rhaid i ddeddfwriaeth Gymreig ddilynol ddarparu mai dim ond gydag awdurdodiad y Cynulliad y gellir rhyddhau cyllid o Gronfa Gyfunol Cymru, ac y dylid ei ddefnyddio yn unol â'r diben yr awdurdodwyd ef.

Darpariaethau sy'n ymwneud â threfniadau gweithredol y Cynulliad

Rwy'n falch o weld bod rhagor o bwerau wedi'u datganoli i'r Cynulliad sy'n ymwneud â'i drefniadau mewnol. Fodd bynnag, mae rhai darpariaethau yn cynnwys lefel ddiangen o ragnodi, megis y gofyniad i gael uwchfwyafrif ac asesiad o'r effaith ar gyfiawnder. Rwy'n disgwyl y bydd ein swyddogion yn trafod hyn ymhellach.

Pŵer i amrywio dyddiad Etholiadau Cyffredinol y Cynulliad

Fel y trafodwyd yn ystod ein cyfarfod, dylai'r pwerau i amrywio dyddiad etholiad cyffredinol cyffredin a dyletswydd ar wahân i gynnig dyddiad etholiad cyffredinol anghyffredin gael eu trosglwyddo oddi wrth yr Ysgrifennydd Gwladol i'r Llywydd (nid i Weinidogion Cymru), a dylent adlewyrchu'r darpariaethau cyfatebol yn Neddf yr Alban.

Darpariaethau cychwyn

Hoffwn weld rhai o'r darpariaethau gweithredol, megis diddymu darpariaethau Deddf 2006 sy'n ymwneud â chyfansoddiad pwyllgorau'r Cynulliad a'r ddyletswydd ar yr Ysgrifennydd Gwladol i gymryd rhan yn nhrefodion y Cynulliad mewn perthynas ag Araith y Frenhines, yn cael eu cychwyn cyn gynted ag y bo modd.

Pwerau i amrywio'r dreth incwm

Mae'r Mesur yn darparu ar gyfer trosglwyddo pwerau i amrywio'r dreth incwm i'r Cynulliad drwy orchymyn, heb ymgynghori ymlaen llaw â Gweinidogion Cymru

na'r Cynulliad. Yn fy marn i, mae'n fater o egwyddor y dylid cael cytundeb y Cynulliad cyn gwneud trosglwyddiad o'r fath.

Darpariaethau Trosiannol

Rwy'n awyddus i sicrhau na ddylai'r broses o drosglwyddo i'r model cymhwysedd newydd effeithio ar allu'r Cynulliad i weithredu fel deddfwrfa effeithiol. Nid yw'n briodol i Senedd y DU fod â mandad i wrthod Mesurau'r Cynulliad yn ystod y cyfnod trosglwyddo. Rwy'n arbennig o bryderus y bydd y broses graffu ar Fesurau yng Nghyfnod 1 yn cael ei chyfyngu cyn y diwrnod penodedig; neu na fydd unrhyw Fesurau o gwbl yn cael eu cyflwyno yn y tri mis cyn y "diwrnod a bennwyd" er mwyn osgoi'r risg y byddant yn methu.

Rwy'n siŵr y gallwn ni ddod o hyd i ateb fel bod y Cynulliad yn cael rhyddid i bennu ei weithdrefnau ei hun yn ystod y cyfnod trosglwyddo; a sicrhau mai bach iawn fydd yr effaith ar allu'r Cynulliad i ddeddfu.

Rwy'n edrych ymlaen at gael y cyfle i drafod y materion hyn ac eraill wrth i'r Mesur fynd rhagddo drwy'r Senedd. Rwy'n gobeithio y gallwn weithio gyda'n gilydd mewn modd adeiladol i gael setliad sy'n ymarferol a chlr ac sy'n rhoi sylfaen gadarn ar gyfer dyfodol y Cynulliad.

Mae copïau o'r llythyr hwn wedi'u hanfon at Brif Weinidog Cymru, arweinyddion y grwpiau gwleidyddol yn y Cynulliad, Cadeirydd y Pwyllgor Materion Cyfansoddiadol a Deddfwriaethol, a hefyd at Nia Griffith AS, Hywel Williams AS a Mark Williams AS.

Yn gywir

Elin Jones AC
Llywydd